

Innkalling til møte i verdensarvrådet 23.10.2020 kl. 1130-1500 på TOS arena, Os.

Sakliste

Sak 17/20 Godkjenning av innkalling og sakliste

Innstilling; Innkalling og sakliste godkjennes

Vedtak;

Sak 18/20 Godkjenning av referat fra møte 29.05.2020

Innstilling; Referatet godkjennes

Vedtak;

Sak 19/20 Søknad fra lasskjørerunionen om økonomisk støtte til prosjekt

Forbonde- og lasskjørerunionen tok i vinter et initiativ til å etablere et prosjekt med formål å sikre at tradisjonen med for- og lasskjøring til Rørosmartnan kan videreutvikles og gi bedre rammevilkår for lasskjørerne enn det de har i dag.

Etter 40 års aktivitet, ser en nå at antallet ildsjeler og frivillige går ned, det blir mere kamp om overnattingsplasser på Røros, vinterledene er utsatt p.g.a. klimaendringer og endret arealbruk, ferdasgårdene underveis er færre og bruken endres eller faller bort, og «brukshestetettheten» i samfunnet blir mindre etter vert. Det er lasskjørernes oppfatning at nå må noe gjøres for å snu en utvikling i positiv retning igjen.

Vedlagt saken er en skisse til et forprosjekt, som skal munne ut i et hovedprosjekt som innbefatter ansettelse av en prosjektleder over 2-3 år som skal jobbe for å realisere noen av de tiltakene som lasskjørerunionen ser må til for å styrke aktiviteten på både kort og lang sikt. Blant disse er etablering av et «rimelig» tilbud for overnatting på Røros under Martnan, kartlegging av stallplasser og utredning av muligheter for flere, kartlegging og merking av leder, ivaretagelse av ferdasgårder underveis, og styrking av kunnskapsgrunnlag og formidling om lasskjørerkulturen.

Forprosjektet skal pågå fram til sommeren 2021, og har en økonomisk ramme på kr. 520000, hvor verdensarvrådet omsøkes om kr.40000,-. Øvrige bidragsytere er fylkeskommunene, lasskjørerunionen selv, Røros kommune og Rørosbanken og Tolga/Os sparebank. Det foreslås at en referansegruppe av personer fra bidragsyterne følger forprosjektet.

Drøfting;

Lasskjøreraktiviteten knyttet til Rørosmartnan er en helt sentral del av ivaretagelsen av både materiell og immateriell kulturarv i verdensarven.

I tiltaksplanen (kap.22) til Forvaltningsplanen for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen, pkt. 5 Tiltak for kunnskap, kompetansebygging, forskning og dokumentasjon, er «bedring av kunnskapen om lasskjørrutene, ferdasgårdene og forbondekulturen» et av tiltakene for perioden fra 2019-2023.

I Handlingsprogrammet for 2019-2021 til Regional plan for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen er også «Bedre rammebetingelser for lasskjøreraktiviteter, herunder overnattings- og stallplasser» et av tiltakene som er ført opp.

Det oppstartede prosjektarbeidet er slik sett midt i blinken i forhold til både verdensarvrådets og fylkeskommunenes prioriteringer for verdensarven.

Koordinator vil bemerke at det er viktig at *alle kommunene* i verdensarven engasjeres i arbeidet fra starten av, og ikke bare Røros kommune slik det er skissert i vedlagte prosjektplan. Både leder, merkeprosjekter, kunnskapsformidling og lasskjøerne selv bor og virker i alle kommunene.

Saken ble drøftet i faggruppa i møte den 01.10.20, og faggruppa anbefaler verdensarvrådet om å bidra til at forprosjektet kan gjennomføres.

Innstilling;

Verdensarvrådet for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen stiller kr. 40000 til rådighet av årets driftsmidler til gjennomføring av et forprosjekt for styrking av rammevilkårene, kunnskapsinnhenting og formidling av lasskjøreaktiviteten til Rørosmartnan.

Det bes om at representanter for alle kommunene i verdensarven involveres i arbeidet fra starten av.

Vedtak;

Sak 20/20

Søknad fra Rørosmuseet om støtte til prosjektet: «Digital formidling av samisk språk og historie i bergstaden Røros.»

Rørosmuseet har søkt verdensarvrådet om kr. 50000 til dekning av utgifter knyttet til etablering av en digital guide i bergstaden. Guiden skal vise sammenhengene mellom den samiske befolkningen og aktiviteten, og bergverkssamfunnet, der dette gjenspeiler seg i hus og anlegg.

Guiden skal kunne benyttes ved en fysisk vandring i bergstaden, men også kunne oppleves kun digitalt uavhengig av hvor en befinner seg. Digital formidling er tilgjengelig utenfor museets fysiske areal og brukes uavhengig av museets åpningstider.

Det er viktig at formidling av samisk kultur og historie skal være tilgjengelig på samisk. Samiske språk er sterkt truet. For rørosområdet er det aktuelle språket sørsamisk. Digital formidling forenkler formidlingen på flere språk, og mottaker/publikum kan selv velge hvilket språk en ønsker å motta innholdet i formidlingen på.

Dette vil bidra til en sterkere synliggjøring av den samiske befolkningens plass i fortellingen om Rørossamfunnet og verdensarven.

Målgruppen er både lokalbefolkning og besøkende, basert på omvisning på mobiltelefon. Opplegget skal også tilpasses skolene.

Drøfting

Som i saken fra lasskjørerne, er dette en søknad som på en utmerket måte følger opp føringene fra Forvaltningsplanen for Røros bergstad og Circumferensen, hvor et av de aller viktigste tiltakene er å sette i gang en prosess for at den samiske kulturen og aktiviteten skal inngår som en del av verdensarvfortellingen.

Saken ble drøftet i faggruppa den 01.10.20, og gruppa anbefaler at det tildeles midler til prosjektet som omsøkt.

Innstilling;

Verdensarvrådet tildeler kr. 50000 til prosjektet «Digital formidling av samisk språk og historie i bergstaden Røros.»

Vedtak;

Sak 20/21 Oppfølging av Forvaltningsplanen for Røros bergstad og Circumferensen

Forvaltningsplanen ble vedtatt i verdensarvrådsmøtet den 29.05.2020, og er nå utsendt til alle høringsparter, samt til Klima- og miljødepartementet. Fra koordinators side vil neste skritt være å lage en «kortutgave» som kan trykkes opp. Det må også lages en engelsk utgave av kortutgaven (evt. av hele forvaltningsplanen.) Dette er tjenester som må kjøpes.

Forvaltningsplanen har forslag til en rekke tiltak, men ut fra høringsuttalelser og drøftinger i både faggruppa og verdensarvrådet er det spesielt 5 tiltak som skiller seg ut;

- Igangsetting av prosessen med å få Narjordet/Oddentunet inn som en del av verdensarven og få realisert besøksbygget på Oddentunet.
- Igangsetting av prosessen med å få Eidet og Dragås smeltehytter inn som en del av verdensarven og få gjennomført hensiktsmessige tilrettelegging- og skjøtselstiltak i tilknytning til anleggene.
- Igangsetting av prosessen med å integrere den sør-samiske historien og kulturen som en del av verdensarven
- Igangsetting av forprosjekt med nytt administrasjons/samlingsbygg ved Rørosmuseet/Verdensarvsenteret
- Etablering av stilling som kulturminneforvalter i Circumferensen

I tillegg har ferdigstilling av fredningssaken på Femundshytta og etablering av utstillinger i «Kraftstasjonen» på Tolga høy prioritet.

Spesielt med tanke på finansiering for 2021 av både konkrete tiltak og prosesser, må det drøftes hvordan disse sakene behandles og «startes opp» i løpet av høsten/vinteren 20/21

Faggruppa drøftet oppfølgingspunktene i møte den 01.10. 20.

Konklusjonene ble som følger;

- 1.) Det avklares med Riksantikvaren hvordan prosessen med å innlemme Eidet/Dragås og Narjordet/Oddentunet i verdensarven startes opp, utredes og føres frem til ønsket resultat. Et avgjørende moment er om dette kan sies å være «en mindre endring/justering som kan avgjøres av statsparten og bare rapporteres til UNESCO, eller om det må gjennomføres en full, ny nominasjonsrunde.

Riksantikvaren innkaller til møte om dette i løpet av november, og det kan meldes tilbake til verdensarvrådet på møtet den 11. desember.

- 2.) Prosessen rundt en full integrering av den sør-samiske historien og kulturen som del av de fremstående universelle verdiene i verdensarven Røros bergstad og Circumferensen må drøftes med flere instanser. Både de samiske organisasjonene lokalt, regionalt og nasjonalt, samt Riksantikvar, Klima- og miljødepartement m.fl. Et moment er også behovet for mere kartlegging og registrering av samiske kulturminner som en del av et slikt arbeid.

Det er koordinators oppfatning at det er viktig å komme i gang med avklaringer og begynne arbeidet så raskt som mulig, og at det etableres et forprosjekt for arbeidet med alle 3 områdene/tema i løpet av 1. kvartal 2021.

Innstilling; Verdensarvrådet ber om at det avsettes verdensarvmidler i 2021 til et forprosjekt for å følge opp forvaltningsplanens forslag om å innlemme Eidet-Dragås, Narjordet/Oddentunet og den sør-samiske historien og kulturen som en del av de fremragende universelle verdiene for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen.

Vedtak;

Sak 20/22 Markering av 40 og 10-årsmarkeringene. Oppsummering pr. oktober 2020

Covid-19 situasjonen endret mye på forutsetningene for gjennomføringen av jubileumsprogrammet, men på tross av dette er det avholdt en rekke arrangementer.

Følgende er gjennomført;

17.02.	Plakettavduking Tufsingdalen, Os
08.07.	Plakettavduking på Femundshytta, Engerdal
26.-26.07	Hembygda-forestillingen på Oddentunet, Os
27.08.	Plakettavduking på Malmplassen, Røros
03.09.	Plakett og skiltavduking på Muggruva, Holtålen
16.-20.09	Kølmilefestival i Nördalen, Os
16.10-	Utstillingen «Verdensarv i endring», Verdensarvsenteret

Av det opprinnelige programmet gjenstår pr. dato;
Avduking av verdensarvmodellene på Blokkodden, Drevsjø.
Dato for dette er ikke endelig fastsatt.

Åpningen av Historisk vandrerute, «*Malmruta*», fra Røros til Femundsmarka er utsatt til 2021.

Åpningen av *Kraftstasjonen/informasjonscenteret* på Tolga og markeringen av *Tolga hyttes* 350 års jubileum er flyttet til 2021 p.g.a. Corona-situasjonen.

Utstillingen/arrangementet «*Vår felles verdensarv*» i regi av verdensarvsenteret» ble avlyst/utsatt p.g.a Corona-situasjonen. Ideen følges opp videre uavhengig av jubileumsåret.

Initiativet med en serie med *verdensarvartikler* i lokalavisene ble også rammet av Covid -19 ved at budsjettene til free-lance aktivitet ble nullstilt. Det ble en stor artikkel i Arbeidets Rett i mars. Koordinator har nå engasjert firmaet «leselusa» v/Ella Sundt til å produsere inntil 4 artikler med verdensarvtema som tilbys avisene suksessivt etter hvert som de blir ferdige. Faggruppene er orientert om dette, og vil bli trukket inn i arbeidet.

Tatt i betraktning den spesielle situasjonen i vår/sommer/høst, er det gjennomført en meget bra markering av verdensarven, med flotte arrangementer. 😊

Innstilling; Saken legges fram uten innstilling

Sak 21/20 Regional plan for kulturminner i Trøndelag. Oppfølging av høringsinnspill fra verdensarvrådet

Verdensarvrådet behandlet i sak 27/19 *Planprogrammet for regional plan for kulturminner i Trøndelag*. Rådet påpekte av verdensarven Røros bergstad og Circumferensen måtte gis en bred plass i planen og fattet følgende vedtak; og fatte følgende vedtak;

1. Verdensarvrådet for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen ser svært positivt på at det igangsettes et arbeid med utarbeiding av en regional

plan for kulturminner i Trøndelag og ønsker å bidra til arbeidet gjennom de arenaer som skisseres i planprogrammet.

2. Verdensarvrådet forutsetter at verdensarven Røros bergstad og Circumferensen får en tydelig omtale og plass i Regional plan for kulturminner i Trøndelag, jfr. Norges forpliktelser etter verdensarvkonvensjonens artikler 4, 5 og 27, og nasjonal politikk hvor verdensarvområdene er gitt en rolle som fyrtårn for forvaltning og formidling. Det henvises videre til forventningsbrevet til fylkeskommunene for 2020, hvor det signaliseres en styrking av oppmerksomheten omkring verdensarvområdene.

3. Verdensarvrådet forventer at kulturminner og kulturuttrykk i den sør-samiske kulturen gis en tydelig omtale og prioritering i Regional plan for kulturminner i Trøndelag.

4. Verdensarvrådet forventer at Regional plan for kulturminner i Trøndelag innarbeider føringer og prioriteringer fra Forvaltningsplanen for Røros bergstad og Circumferensen under de tema som er relevante. Det gjelder spesielt de foreslåtte tema håndverk og materialproduksjon, klima og opplevelsesnæring.

5. Verdensarvrådet ber om at verdensarven løftes fram i et bredere perspektiv og synliggjøres innenfor flere fylkeskommunale virksomhetsområder som reiseliv, utdanning, innovasjon og klima.

Fylkestinget i Trøndelag sluttbehandlet planprogrammet i sak 18/20, og fattet følgende vedtak;

I medhold av plan- og bygningsloven § 8-3 fastsetter fylkestinget planprogrammet for Regional plan for kulturminner i Trøndelag. Planprosessen vil pågå i tidsrommet 2020 – 2021, med vedtak i fylkestinget i desember 2021.

Verdensarven Røros bergstad og Circumferensen løftes i regional plan for kulturminner fram i et bredere perspektiv og synliggjøres innenfor flere fylkeskommunale virksomhetsområder som reiseliv, utdanning, innovasjon og klima. Norge ratifiserte verdensarvkonvensjonen i 1977, og har ved det forpliktet seg til å:

- Identifisere verdensarv på eget territorium
- Verne og bevare verdensarven
- Formidle verdensarven ved hjelp av utdanningsprogrammer og informasjon
- Samarbeide internasjonalt ved å bistå stater som har behov for teknisk eller økonomisk hjelp

Konvensjonen for verdens kultur- og naturarv (UNESCO 1972) bygger på ideen om at det finnes verdier som menneskeheten sammen må verne, over landegrenser, over faggrenser, over religiøse grenser og over generasjonsgrenser.

Verdensarvverdiene skal sikres for framtiden samtidig som det legges til rette for en bærekraftig utvikling i lokalsamfunnene og regionen, både miljømessig, sosialt og økonomisk.

Gjennom intensjonserklæringen for Røros Bergstad og Cirkumferensen har Trøndelag fylkeskommune forpliktet seg til å bidra til at verdensarven Røros bergstad og Cirkumferensen forvaltes etter gjeldende lovgivning og som eksempel på beste praksis. Gjennom en egen forvaltningsplan.»

De sør-samiske kulturminnene ivaretas gjennom en prosess bl.a. med Samisk råd, som allerede er inne i arbeidet.

Planen skal slutt behandles i Fylkestinget i 2021.

Vedlagt saken er Hilde Tokle Yris presentasjon for faggruppa den 01.10.20 om prosessen fram mot vedtak i desember 2021.

Innstilling; Verdensarvrådet observerer at rådets innspill til planprogram for regional plan for kulturminner er tatt til følge, og ser fram til involvering i selve planprosessen.

Vedtak;

Sak 22/20 Eventuelt

Orienteringssaker;

- Besøk av klima- og miljøminister Sveinung Rotevatn 10.november
- Kulturminneforvalter for verdensarven Røros bergstad og Cirkumferensen
- Kulturminneplanene i kommunene
- Varsel om trussel mot kulturminneverdier, Stigersbrakka Øvre Storwarts
- Sesongen på verdensarvsenteret m.m. v/Rørosmuseet